

Истинското лице на новите ГМО

защита на земеделските производители
и правото на потребителите
на прозрачност

МЕЖДУНАРОДЕН БРИФИНГ КРАТЪК АНАЛИЗ
ЗА РИСКОВЕТЕ ОТ ДЕРЕГУЛИРАНЕ ЕТИКЕТИРАНЕТО
НА ГМО В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

БРИФИНГ (Второ издание) | октомври 2023

Предложението на Европейската комисия за широко дерегулиране на новото поколение генетично модифицирани организми (нови ГМО) – сега наричани „нови геномни техники“ или NGT за политически цели – планира да отнеме правото на информиране на земеделските производители, преработвателите на храни, търговците на дребно и потребителите дали фуражите и храните, които купуват, съдържат нови ГМО.

Законодателното предложение на Европейската комисия отговаря по-скоро на изискванията на лобито на агробизнеса, отколкото на интересите на гражданите. Проучванията показват, че когато потребителите имат информация дали храната им съдържа ГМО или не, те предпочитат да избират конвенционални, сертифицирани биологични или храни без ГМО.¹ Това означава, че ако няма търсене на ГМО продукти, (много от) земеделските производители няма да купуват нови генно-модифицирани семена, ограничавайки по този начин продажбите на продуктите на корпорациите за производство на пестициди на европейския пазар и в глобален план.

Предложението на Европейската комисия подкопава етиктирането на нови ГМО

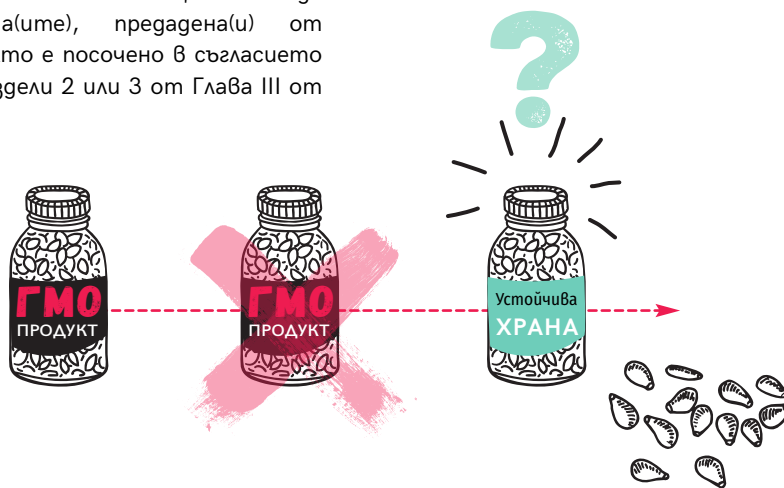
Европейската комисия предлага да се изключат повечето нови ГМО от настоящите правила за ГМО. По-подробно, това означава, че за тях вече няма да се прилагат разрешенията преди пускане на пазара, проверките за безопасност, проследимостта, етиктирането и мониторингът.² Това също така означава, че потребителите, земеделските производители и цялата хранителна верига вече няма да знаят дали семената, съставките и крайните хранителни продукти, които купуват, съдържат нови ГМО или не.

Комисията групира по-голямата част от новите ГМО в така наречената „категория 1“ и твърди, че те биха носили същите рискове като конвенционалните растения. Член 5 от предложението гласи, че правилата, които се прилагат за съществуващите ГМО, няма да се прилагат за растенията от „категория 1“.³

По-малка група от новите ГМО ще попадне в „категория 2“, за която Комисията иска да запази някаква форма на етиктиране на ГМО. В член 23 се посочва, че „етикетирането на разрешени продукти с новите геномни техники (NGT) от категория 2 може също така да споменава характеристиката(ите), предадена(и) от генетичната модификация, както е посочено в съгласието или разрешението съгласно раздели 2 или 3 от Глава III от настоящия регламент.“

Допълнителните етикети, които Европейската комисия предлага за новите ГМО от „категория 2“, включват подвеждащи твърдения, като например, че те „могат да допринесат за устойчива система за земеделие и производство на храни“. Това предложение е неприемливо по три причини. Първо, към днешна дата **няма доказателства**, че новите ГМО имат ползи за околната среда. Второ, **няма ясна дефиниция** на ниво ЕС за това какво е устойчива система за земеделие и производство на храни тъй като ключовият законодателен акт, който да дефинира това – законодателството за Устойчиви хранителни системи – се забавя. И трето, **подвеждащите твърдения за „зелени практики“ (т.нар. гринуошинг)** могат да противоречат на предложеното законодателство относно „зелените“ претенции.⁴

Най-важното е, че предложението противоречи на Общия закон за храните, който определя правото на потребителите да знаят с какво се хранят.

„ИЗКЛЮЧВАНЕТО НА НОВИТЕ ГМО ОТ ИЗИСКВАНИЯТА ЗА ЕТИКТИРАНЕ ПРИНАСЯ В ЖЕРТВА ПРАВОТО НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ НА ПРОЗРАЧНОСТ И ИНФОРМАЦИЯ И ОТВАРЯ ВРАТИ ЗА НОВИ ПАЗАРИ НА МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ ГОЛЕМИ КОРПОРАЦИИ. ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ТРЯБВА ДА ЗАЩИТАВА НА ПЪРВО МЯСТО ИНТЕРЕСИТЕ НА СВОИТЕ ГРАЖДАНИ, ВМЕСТО ДА ЗАДОВОЛЯВА ИСКАНИЯТА НА ИНДУСТРИЯТА.“

Mute Schimpf, активист в кампанията за храна в организацията Friends of the Earth Europe.

Отнето е правото на прозрачност

Правата на потребителите в рамките на правото на ЕС са отхвърлени

От гледна точка на потребителите, етикетването на ГМО е от съществено значение за осигуряване на прозрачност и информация за храната, която купуват. В рамките на настоящото законодателство на ЕС относно ГМО, множество разпоредби подчертават правото на потребителя на разбираема и прозрачна информация **дали хранителният продукт съдържа или се състои от ГМО, или е произведен от или съдържа съставки, произведени от ГМО** (член 12 от Регламент 1829/2003). От тези условия за прозрачност може да се изведе цялостно изискване за етикетване на новите ГМО.

Правото на потребителите да бъдат информирани е залегнало също в Договора за Европейския съюз⁵, както и в Общото законодателство на ЕС в областта на храните.⁶

Прозрачността и проследимостта във веригата за производство на храни са заличени

Етикетването изисква високо ниво на проследимост по хранителната верига и прилагане на тестове и сертифициране. Като премахва задължителното етикетване на новите ГМО, предложението на Европейската комисия прави невъзможно предлагането на сертифицирани храни без ГМО, тъй като:

- Земеделските производители вече няма да знаят дали използват нови генетично модифицирани семена.
- Производителите на храни вече няма да знаят дали използват нови генетично модифицирани съставки.
- Търговците на грехно вече няма да знаят дали храната, която предлагат, съдържа нови ГМО. дали използват нови генетично модифицирани съставки.
- Потребителите няма да знаят дали храната, която купуват и консумират, съдържа нови ГМО.

Ето защо, продължаващото прилагане на съществуващото законодателство на ЕС относно ГМО е ключово, тъй като:

- защитава **правата на потребителите, залегнали в Договора за ЕС**, относно прозрачност на информацията за храните;
- осигурява **проследимост** на новите ГМО от семената до храните;
- поддържа **свободата на избор** за земеделските производители, производителите на храни и потребителите, и гарантира продоволствена сигурност и безопасност на храните.

Настоящи правила за етикетиране на ГМО

Съгласно настоящите правила на ЕС за ГМО, всяка храна със съставки като рапично масло, направено от генно модифицирана рапица, или корнфлейкс, направен от ГМО царевича, задължително трябва да бъде етикетирана върху продукта като съдържаща или направена от ГМО.⁷

Съществуващите правила за прозрачност и етикетиране на ГМО доведоха до ситуация на широкообхватно пазарно отхвърляне на генно модифицирани храни в Европейския съюз.

Въпреки че повече от 60 ГМО са разрешени за внос в ЕС като храни и фуражи, след 2000 г. супермаркетите постепенно ги премахнаха и през последните 20 години всички опити за популяризиране на генно модифицирани храни се провалиха.

През 2018 г. Съдът на Европейския съюз постанови, че по-новото поколение ГМО също е ГМО и следователно попада под правилата на ЕС за ГМО по отношение на етикетиране, проследимост и оценка на риска.⁸

Правата на потребителите срещу печалбите на големите корпорации в агробизнеса

Настоящото предложение на Комисията на ЕС за изключване на нови ГМО от съществуващото законодателство се основава на недоказани твърдения на корпоративния агробизнес⁹, че по-голямата част от новите ГМ растения биха били толкова безопасни, колкото конвенционалните растения.

За разлика от тях, гласовете на над 60 000 потребители, които ясно са се изказали в полза на безопасността и прозрачността, бяха игнорирани. Те поискаха да се запази етиктирането и проверките за безопасност за всички поколения ГМО. Това ясно послание беше отхвърлено в подготвителните етапи на проектозакона.

Освен че е прекалено пристрастно в полза на индустрията, предложението също така се основава на необосновани очаквания. То е изградено върху недостатъчно независими изследвания за въздействието на новите ГМО върху биоразнообразието, поради липса на публично финансиране.¹⁰ Ако не търсим проблемите, рядко ще ги открием, докато не стане твърде късно.

Всъщност, пускането на нови ГМО в нашите земи най-вероятно ще създаде специфични нови рискове за нашите екосистеми¹¹ и може да има въздействие върху здравето на хората и животните.¹² Инструментът за редактиране/промяна на генома на CRISPR, например, разчита на сложни механизми за възстановяване на ДНК.¹³ Този процес на възстановяване не може бъде предвиден. Резултатът от него може да промени жизненоважни характеристики като годност на растенията и влияние върху начина, по който организмите действат в екосистемите. Изправени пред драматичната загуба на видове и на цели екосистеми, внасянето на неизпитани нови генно модифицирани растения в природата е безотговорно. Без да признае тази липса на научни изследвания, Генералната дирекция „Здраве и безопасност на храните“ на Европейската комисия (DG Sante) заключи, че по-голямата част от новите ГМО биха били толкова безопасни, колкото и конвенционалните растения. Това заключение се основава на много ограничени изследвания от страна на органа на ЕС за безопасност на храните, EFSA.¹⁴

**ЗАПАЗЕТЕ ГИ РЕГУЛИРАНИ
И ЕТИКИТИРАНИ**

Източници:

- 1 Bundesinstitut für Risikobewertung (BfR): Durchführung von Fokusgruppen zur Wahrnehmung des Genome Editings (CRISPR/Cas9), 2017, Abschlussbericht. <https://mobil.bfr.bund.de/cm/350/durchfuehrung-von-fokusgruppen-zur-wahrnehmung-des-genome-editings-crispr-cas9.pdf> u <https://www.foodwatch.org/de/repraesentative-umfrage-deutliche-mehrheit-befuerwortet-kennzeichnung-und-risikopruefung-von-neuer-gentechnik>
- 2 https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-09/gmo_biotech_ngt_proposal_2023-411_en.pdf u Анексът https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-09/gmo_biotech_ngt_proposal_2023-411_annex_en.pdf
- 3 Определението за нов ГМО от категория 1 е неясно и се основава на произволни критерии. https://ensser.org/press_release/analysis-statement-by-ensser-on-the-eu-commissions-new-gm-proposal-here-for-annex-1-on-ngt-equivalence-criteria
- 4 https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/green-claims_en
- 5 Правата на потребителите да бъдат информирани са заложи в **Договора за Европейския съюз**: „С цел подпомагане интересите на потребителите и осигуряване на високо ниво на тяхната защита, Съюзът допринася за опазване на здравето, безопасността и икономическите интереси на потребителите, както и за насърчване на правото им на информация, образование и самоорганизиране, за да защитят интересите си.“ (Член 169, параграф 1 от Договора за Европейския съюз)
- 6 **Общият закон на ЕС за храните добавя към член 169, параграф 1 от Договора за Европейския съюз**: „За да се гарантира безопасността на храните, е необходимо да се разглеждат всички аспекти на веригата за производство на храни като процес, включително от първичното производство и производството на фуражи за животни, до продажбата или доставката на храна на потребителя, тъй като всеки елемент може да има потенциално въздействие върху безопасността на храните.“ (Регламент (ЕС) 178/2002 (м. 12))
И: „Законодателството в областта на храните има за цел защитата на интересите на потребителите и осигурява основа за потребителите да правят информиран избор по отношение на храните, които консумират.“ (Член 8, параграф 1 от Регламент (ЕС) 178/2002)
- 7 Вижте регламент 1829/2003 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1829:20080410:EN:PDF>
- 8 <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-07/cp180111en.pdf>
- 9 Намискът от страна на агробизнеса за дерегулация включва искането за изключване на новите ГМО от етикетването на ГМО: Ние сме на мнение, че всички изисквания за прозрачност по отношение на контрола на съответствието и избора на потребителите могат да бъдат изпълнени по предвидим, надежден и хармонизиран начин, без да се поставят съответните, подобни на конвенционални NGT растителни сортове под строгите и тромави задължения за етикетване на ГМО. PBI Advocacy Brief; 07.05.2021 г.; https://www.amsem.ro/ImageHandler.ashx?UploadedFile=true&pg=d63ee450-0f3a-4e83-b811-127758e634a0&image=-/App_Data/UserImages/File/ESA/2021/PBI%20Advocacy%20Brief%20ESA.pdf; <https://euroseeds.eu/app/uploads/2023/05/23.0265.3-Value-chain-Letter-NGTs.pdf>
- 10 <https://www.the-scientist.com/news-opinion/crispr-can-create-unwanted-duplications-during-knock-ins-67126>
- 11 Kawaii, K. (2021a) Промяна на генома на *Camelina sativa* с уникално съдържание на мастни киселини и нейното потенциално въздействие върху екосистемите. *Env Sci Eur* 33:38, <https://doi.org/10.1186/s12302-021-00482-2>
- 12 https://www.testbiotech.org/sites/default/files/New_GE_unintended_effects_2.pdf
- 13 <https://www.the-scientist.com/news-opinion/crispr-can-create-unwanted-duplications-during-knock-ins-67126>
- 14 Технически, макар наречените растения с целенасочена мутагенеза и цисгенеза, са обявени за безопасни като конвенционалните растения от Генералната дирекция „Здраве и безопасност на храните“ (DG Sante EFSA). Европейският орган за безопасност на храните стигна до доста изненадващи заключения, че след 10 години изследвания, оценката от 2012 г. остава все още валидна: няма нови данни след публикуване на становището на EFSA от 2012 г., което би оспорило заключенията, направени в този документ (Европейска комисия по ГМО на EFSA, 2012 г.). Заключенията на научното становище на EFSA от 2012 г. остават валидни. <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2022.7621> Докато най-подходящите техники, макар наречените Crispr CAS 9, бяха използвани за първи път в отглеждането на растения през 2013 г., Генералната дирекция „Здраве и безопасност на храните“ поиска от EFSA да сравни рисковете от нови геномни техники „с тези, свързани с растения, получени чрез конвенционални техники за отглеждане на растения, и растения, получени чрез EGIs“ <https://open.efsa.europa.eu/study-inventory/EFSA-Q-2021-00361>
- 15 <https://friendsoftheearth.eu/press-release/400-000-europeans-oppose-push-for-deregulating-new-gmos/>

Приятелите на Земята Европа (Friends of the Earth Europe) е най-голямата екологична мрежа в Европа, обединяваща повече от 30 национални организации с хиляди местни групи. Това е европейският клон на Friends of the Earth International, който обединява 74 национални организации-членове, около 5000 местни активистки групи и над два милиона поддръжници по целия свят. Работим за екологична, социална, икономическа и политическа справедливост, и равен достъп до ресурси и възможности на местно, национално, регионално и международно ниво.

foodwatch international е организация с нестопанска цел, която се бори за безопасна, здравословна и достъпна храна за всички хора.. Като организация за правата на потребителите, foodwatch е независима от правителствата, ЕС и хранително-вкусовата промишленост. Финансираме се от членски внос и дарения.

Сдружение АГРОЛИНК работи със земеделски производители, държавните институции, академичната общност и неправителствените организации чрез обучения, изследвания и консултации за устойчивото развитие на селските райони.

Заклучение

ПРИЗОВАВАМЕ...

В продължение на повече от две десетилетия имаше добре установени и функциониращи правила за ГМО, сега променяни от лобитата на големия агробизнес, които искат да намерят нови пазари и да увеличат печалбите си за сметка на земеделските производители и потребителите. Етикетирането не е просто формалност, то е основно право, което дава сила на земеделските производители, производителите на храни, търговците на дребно и потребителите да правят информиран избор и да решават какво отглеждат в земите си, какво използват в продуктите си, какво продават в своите супермаркети и какво консумират. Всички имаме право да изберем алтернативи без ГМО.

Призоваваме министрите и Европейският Парламент да отхвърлят предложеното законодателство и да запазят новите ГМО строго регламентирани и етикетирани като ГМО, в най-добрия интерес на земеделските производители, потребителите и околната среда.

**ЗАПАЗЕТЕ ГИ РЕГУЛИРАНИ
И ЕТИКИТИРАНИ**

Автори: Mute Schimpf, Heidemarie Porstner. Редактор: Gaelle Cau.

Октомври 2023 г. (Второ издание). Дизайн: contact@onehemisphere.se Изображения: © Shutterstock

Friends of the Earth Europe благодарят за финансовата помощ от Европейската комисия (Програма LIFE). Цялата отговорност за съдържанието на този документ е на Friends of the Earth Europe. Той не отразява непременно мнението на финансиращата институция, спомената по-горе. Финансиращият не носи отговорност за каквато и да е употреба на съдържащата се в брошурата информация.

www.friendsoftheearth.eu

Friends of the Earth Europe
Mundo-B Building, Rue d'Edimbourg 26,
1050 Brussels, Belgium

tel: +32 2 893 1000 fax: +32 2 893 1035
info@foeeurope.org twitter.com/foeeurope
facebook.com/foeeurope

www.foodwatch.org

foodwatch international
Brunnenstrasse 181, 10119 Berlin
Brussels office: Mundo Madou,
Avenue des Arts 7-8, 1210 Brussels

tel: +49 (0) 174 375 1689
media@foodwatch.org
https://twitter.com/foodwatch_int

foodwatch

Agrlink

За Земята

за хората | за планетата | за бъдещето